

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 11

16 maart 1969

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Hebben we nou wat aan elkaar?

Schuin tegenover me in de trein zat een militair. 't Was donker, buiten was dus niets te zien en ik zag geen andere reizigers. De jongen was onrustig, kéék steeds naar me en draaide zich dan abrupt af. Hij greep zijn tas uit 't net, nam er een papier uit en stopte het direkt weer terug. Op eens stond hij op en kwam recht tegenover me zitten. Nu komt het, dacht ik. Maar nee, hij bood me alleen een cigaret aan en gaf me vuur. Steeds verwachtte ik dat hij wat zeggen of vragen zou, maar hij keek me alleen aan, alsof ik het verlossende woord zou kunnen spreken. Maar wat moest ik? Het enige wat ik dacht te kunnen doen was gewoon afwachten. Toch, terwijl we tussen de ruiten, die alleen onszelf en onze situatie weerspiegelden, bléven zwijgen, leek het alsof hij wat rustiger werd. Na een half uur naderde mijn station... en laten we nu beiden opstaan! Samen liepen we naar de uitgang, daar knikte hij me uitermate vriendelijk toe en „ieder ging zijns weegs”, zoals dat heet. Wie weet wat hij voor de boeg had. En ik? Ik heb er nog lang aan moeten denken, erover piekerend wat mensen nu eigenlijk aan elkaar kunnen hebben. Misschien fantaseerde ik maar wat... toch had ik het gevoel dat hij alleen al door mijn gewoon aanwezig zijn, zonder hem te ontwijken, iets beter in staat zou kunnen zijn z'n problemen (die er ongetwijfeld waren) aan te kunnen. Is dat weinig... veel... genoeg? In enkele gevallen is zoiets misschien al genoeg. En, als je daar even over nadent, is dat toch wel iets machtigs, en dus veel.

In kontakten tussen mensen hóeven er niet altijd woorden aan te pas te komen, maar in veel gevallen toch wél. Wanneer een kollega of echtgenoot grauwt en snauwt, kun je op allerlei manieren daarop reageren. Om er een paar te noemen: terugsnauwen, zwijgen, liefdoen. Je kunt ook zeggen „toe, doe niet zo raar”. Voor een enkele keer werkt iets *geks zeggen* 't beste. Dan leg je als het ware het plaatje ondersteboven, het is alsof je een gaatje prikt in de opgeblazen ballon van zwarigheden of ergernis, die de oorzaak waren van dat grauwen.

Ergens afschuwelijk tegenop zien of over in zitten zoals die soldaat, bar en boos genoeg hebben van alles en nog wat zoals die collega of echtgenoot, het zijn, lijkt me, gewone dingen die bij ons leven horen. En daarbij kunnen we toch wel veel van elkaar hebben, dacht ik. Oók in moeilijker situaties... ongenoegen over je werk, de

TV die voortdurend narigheid in huis geeft, konflikten met grotere kinderen. Alleen al door te merken dat je niet de enige bent die er mee zit en eens hoort hoe anderen een en ander oplossen, worden we door elkaar wat wijzer. Of óók, wat minder leuk is, door te zien wat nu juist de zaken slechter in plaats van beter maakte. Ons leven is nu eenmaal zoeken en kiezen, afwegen wat en hoe, doen of niet doen; er is altijd dat spanningsveld tussen het mogelijke en het onmogelijke en... we willen zo véél hè?

Er zijn mensen die dit leven kunnen zien als een groots avontuur: we zijn afhankelijk van en op de een of andere manier onontkoombaar gebonden met elkaar en, of we willen of niet, we draaien allemaal, mèt elkaar in diezelfde heel grote mallemolen. En daarbij zouden we veel aan elkaar kunnen hebben. In de grote dingen (in alles wat je organisatie zou kunnen noemen) en in 't klein, in de persoonlijke relaties. Zouden kunnen zeg ik nu. Want naast de voorbeelden die ik zojuist noemde, waarin we duidelijk verder kunnen komen met en door elkaar, kunnen we zelfs met de beste bedoelingen ook inplaats dáárvan, elkaar het moeras in sturen.

Waarom ik daar nu over begin, terwijl ik toch dit praatje zo mooi startte en stelde dat we veel aan elkaar kunnen hebben? Tja, dat samen écht mens-zijn draagt ook kansen op grandioze „misers” in zich. We gaan namelijk meestal van onszelf uit: zoals wij de dingen aanvoelen, ze zien, ze ervaren hebben. Dat gaat vanzelf, daardoor handelen we allemaal op alle situaties ieder naar ónze aard, naar onze inzichten en ons kunnen. Daardoor komt het dat, wanneer iemand ergens mee zit je je automatisch afvraagt, hoe jij zelf in zo'n geval zou doen. En dan is het dus „gewoon” dat als iemand op een moment echt niet meer weet wat hij moet, in welke richting hij het zoeken moet, dat wij dan zeggen: „Ik zou zus of ik zou zo”. Als het goed is hebben we ons natuurlijk wel ingeleefd in zijn of haar situatie en doen we ons best hem er doorheen te helpen. Maar we vergeten maar ál te gemakkelijk dat hij of zij niet ik is en we verschillende, dieper liggende hebbelijkheden, mogelijkheden en onmogelijkheden hebben.

Laat ik een voorbeeld noemen. Een ongehuwde moeder ziet dat haar opgroeiende zoon in konflikt komt met zichzelf door het oordeel van de wereld over zijn moeder en zijn gebondenheid aan haar. Het lijkt haar dat het geen-vader-

DE IDEALE VAKANTIE VOOR UW KINDEREN

De Stichting Humanisties Jongeren Sentrum organiseert dit jaar drie zomerkampen.

1 kinderkamp (10 t/m 12 jaar) te Helvoirt N.B.
van 30 juni t/m 8 juli 1969, prijs f 100,—.

2 jeugdkampen (13 t/m 15 jaar) te Wijlre, Z.-
Limburg.

30 juni t/m 10 juli 1969 en van
30 juli t/m 9 augustus 1969, prijs f 110,—.

De stichting is geen klein reisbureau. Ze organiseert niet „zo maar” vakantiekampen, maar tracht de persoonlijke en sociale ontplooiing van uw kind binnen de kampgemeenschap zoveel mogelijk te stimuleren.

Als u belangstelling hebt, laat het ons weten. Wij sturen graag een foldertje met meer gegevens.

Inlichtingen: Stichting Humanisties Jongeren Sentrum,

Kommissie Kampwerk,
Postbus 2332,
Utrecht

hebben als een monstrieus gevaarte om zijn nek hangt en dat hij daardoor zo agressief tegen alles en nog wat van leer trekt. Ik wed dat velen van u, wanneer ik daarom zou vragen, na nog wat meer over haar te hebben verteld, oplossingen voor haar zouden willen overdenken en ze me schrijven. Bijvoorbeeld: laat ze alsnog zien te trouwen..., een kamerzoekende student in huis nemen..., naar een bureau voor Levens- Gezinsmoeilijkheden gaan, enz. Maar zij (laten we haar Kitty noemen) wil niet trouwen, ze biedt geen inwoning aan en ze gaat niet naar een bureau. Wij, „gewone” mensen vinden dat jammer, worden er een beetje kriebelig van en geven de moed (en soms onze vriendschap) op als men onze zo goede adviezen niet opvolgt. Met onze quasi-psychologische wijsheid zeggen we dan misschien „ze wil zeker niet anders, dan moet ze het zelf maar weten ook!” Och och, wat heeft ze dan veel aan ons gehad.

Om een tweede voorbeeld te noemen: Ene van Dijk, die een aanrijding veroorzaakte met als gevolg zware invaliditeit van de bestuurder van de andere wagen. Goed, de verzekering dekt alles... maar van Dijk gaat er kapot aan, kapot aan schuldgevoelens. Terwijl hij verstandelijk weet dat het onzinnig is, is hij er na een jaar nog niet overheen. Zijn levensmoed is weg, zijn omgeving kent hem nu als somber, cynisch. Ook hierop zijn wij bijna allen geneigd te reageren met een: „Jongen, dat is toch de risico van het leven... je moet je er overheen zetten, je mag niet zo zinloos verder piekeren, je moet ook

denken aan je gezin dat je tekort doet met je somberheid”. Misschien is dat allemaal wel zo. Waarschijnlijk wist hij dat zelf ook al, wie weet beter dan wij. Maar van Dijk kan er niet overheen komen... Er is misschien iets, hij voelt iets dat hij nog niet onder woorden kan brengen. Helemaal niet als wij wat voor hem „ouwe koek” is, aankomen; al zouden we 't presenteren op een gouden blaadje met een boek erbij, waarin hij het nog eens lezen kan. Van Dijk heeft dus niets aan ons. Zou van Dijk dan aan niemand iets kunnen hebben? Zou ook Kitty aan niemand iets kunnen hebben? Misschien wel, maar dan zouden ze iemand moeten vinden met wie ze toch net even anders kunnen praten dan met ons op onze manier.

Door het onbehaaglijke gevoel dat ik lang bleef houden na een dergelijk „gewoon” gesprek met een kennis, die haar draai maar niet kon vinden, heb ik haar eens meegevraagd naar iemand aan wie ik in een voor mij moeilijke periode veel had gehad. Laten we hem Jan noemen. Of mijn vriendin door hem nu ook wat meer zicht op haar situatie had gekregen? Het was er wel gezellig, dat wel, maar het werd een teleurstelling wat de moeilijkheden betrof, waarmee ze bij me was gekomen. Jawel, Jan had Lena (laten we haar ook maar een naam geven) al gauw een beetje uit haar tent gelokt, zodat ze voorzichtig begon te praten. Maar ja, ik was vergeten dat ik indertijd het geluk had gehad, Jan af en toe een uurtje voor mij alleen gehad te hebben, op zijn kantoor achter de zaak. Nu ik met Lena bij hen thuis was en zij schoorvoetend in ging op een enkele vraag van hem, antwoordde zijn vrouw daarop dan nogal eens met voorbeelden uit haar eigen ervaringen, wat zij dan altijd had gedaan en hoe alles op zijn pootjes terecht was gekomen. Lena kroop dan weer in haar schulp. Maar ze zei toch ook een keer, met wat schaamte: „Jij kunt misschien meer over je kant laten gaan, maar ik ben wel driftig, geloof ik”. Waarop de gastvrouw vlot en

IETS

Wij hunkren samen, gij en ik, naar iets
Dat nog geen naam heeft en geen naam zal
krijgen

Dat duidelijk alles is en duidelijk niets:
Een trilling tussen spreken en verzwijgen.

Ontdaan van angst, verlangen wij naar iets:
Wonder van nieuwste en niettemin stokoud,
Dat duidelijk alles is en duidelijk niets
Een stalen blok dat vlamt gelijk droog hout.

Het is voor u en mij bestemd het Iets,
Dat ons vervult, met een ontsteld vertrouwen
(’t Is duidelijk alles het is duidelijk niets)
Wanneer we in Spanje onze kastelen bouwen.

J. GRESHOF

(Uit: Verzamelde gedichten 1907-1967, uitg.
Nijgh & van Ditmar, 's-Gravenhage/Rotterdam)

met overtuiging antwoordde dat ze dat dan maar gauw moest afleren... Maar, Lena een beetje kennende, bedoelde zij iets anders met „driftig” dan onze gastvrouw. Helaas, ook bij het afscheid zei Jan niet „kom eens langs op de zaak!” Allicht niet. Wist hij veel? Wist hij hoe enorm hij mij indertijd had geholpen? (al was ik vaak kwaad op hem, omdat hij me nooit eens „raad” gaf). Evenmin wist hij hoeveel Lena misschien aan hem zou kunnen hebben. Die pretentie heeft hij niet. Als het Humanistisch Verbond hem zou hebben ontdekt en hem gevraagd zou hebben Geestelijk Raadsman te willen worden, zou Lena hem om een gesprek hebben kunnen vragen, achter in de zaak of in zijn werkkamer thuis. En waardoor heeft het Humanistisch Verbond hem nog niet ontdekt en het hem gevraagd?

Ja, eigenlijk heel eenvoudig. Deze mensen vallen meestal niet zo op. Ze moeten gezocht en dan als zodanig „herkend” worden onder de mensen die dit werk ook zouden willen doen. En om deze mensen te kunnen zoeken heeft het Humanistisch Verbond nog te weinig mannen en vrouwen aan kunnen stellen die de daarvoor nodige bekwaamheid hebben. De enkele krachten, die op dit terrein werkzaam zijn, maken week-in-week-

gen in je eigen leven ziet, die je voordien niet zag. Ook door de tijd die je dan soms hebt, doordat je wat rustiger bent, kan er iets over je komen waardoor je sprietjes (een enkele keer hele grasveldjes) van nieuwe mogelijkheden in je voelt opkomen. En dit op gang brengen, een wat meer afstand nemen, een nieuw-denken bij ons laten gebeuren, daartoe zullen deze „Jannen” in staat moeten zijn, dacht ik. En dan niet op onze vakantie, nee, midden in hetzelfde leven waar de eventuele obstakels staan, waar we steeds tegenop lopen en... door de bomen (die obstakels) het bos soms niet meer zien. Dat is nogal wat! Om, onder andere dát te kunnen bij de allemaal verschillende mensen, die voor hun gevoel in de velerlei kringetjes blijven steken, hebben de Geestelijke Raadslieden enige vorming en een voortdurende begeleiding nodig van een Janboven-Jan, een daartoe kapabele kracht.

In elke middelgrote stad zullen zeker 50 mensen zijn die dit werk van Jan vrijwillig willen en kunnen doen en 1000-den Kitty's, van Dijken en Lena's. Daarvan zou een groot deel in een bepaalde periode van hun leven graag een paar gesprekken met zo'n Jan of een Piet hebben. En velen van hen zullen daaraan ook veel kunnen

G I R O

6168

**STICHTING STEUNFONDS
PRAKTISCH HUMANISME**

AMERSFOORT

uit werkdagen van heel wat meer dan 8 uren. En de oorzaak van deze onderbezetting van funktionarissen? Dat is duidelijk... te weinig van dat onnozele geld. Oh... u wilt wat bijdragen? (Natuurlijk daar ging het vandaag om.) Heel graag, zo dadelijk noem ik het gironummer, maar eerst wilde ik u nog iets meer vertellen over deze Geestelijke Raadslieden.

Uit het feit dat Jan, die ik in mijn verhaaltje liet opdraven, er zich niet bewust van was dat hij wat voor Lena zou kunnen zijn, dat zij hem (of iemand anders zoals hij) nodig had, blijkt toch wel dat er door genoemde funktionarissen meer gedaan moet worden dan hen alleen maar vinden en vragen zich beschikbaar te stellen. Wat dan wel precies? Nou, weten doe ik dit ook niet, maar mag ik als niet-weter eens zeggen wat ik zou verwachten dat zij bijvoorbeeld zouden moeten kunnen?

Ieder van ons zal de weldadigheid wel eens ervaren hebben van het eens wat meer afstand kunnen nemen van je doen en laten van elke dag. Dat kan in een vakantie zijn of gewoon door een paar uur van huis, dus ook letterlijk op een afstand, zijn. Dan kan het gebeuren dat je din-

hebben. Anderen zullen meer hebben aan pastorale hulp, die van medici, maatschappelijke of nog andere hulp behoeven. Ook daarvan moeten deze Raadslieden zoveel weten dat zij hen de weg daarheen kunnen aangeven.

Het Steunfonds Praktisch Humanisme is het fonds, de grote pot, waaruit al dit werk, waar geen inkomsten tegenover staan, gefinancierd moet worden. Zij die zich humanist voelen maar om de een of andere reden geen lid zijn, zullen door dit fonds te steunen het Humanistisch Verbond in de gelegenheid stellen te werken vanuit een levensbeschouwelijke achtergrond die ook de hunne is. Evenals alle anderen die dit werk, op deze grondslag gedaan, belangrijk vinden, ons misschien af en toe iets willen toestoppen.

Nou, hebben we iets aan elkaar? Toch wel wát, hè? Soms schieten wij „gewone” mensen tekort en zullen er Jannen, Pieten en Annemarijkes moeten zijn. Ons mede-mens-zijn met Kitty, haar zoon en zoveel anderen zouden we kunnen uitdrukken in de vorm van een bijdrage op het Steunfonds Praktisch Humanisme, giro 6168 te Amersfoort.

Nog eens noemen? 6168, Amersfoort.

En... reuze bedankt!

P. C. Hienekamp

Erich

In oktober 1949 was ik in München. Dat was dus goed vier jaar na het einde van de oorlog. Reeds tijdens de bezetting had ik mij voorgenomen niet te vervallen in de fouten van de heersers van het Derde Rijk en derhalve niet allerlei ondeugden en onhebbelijke eigenschappen toe te schrijven aan hele volken. Lotsverbondenheid, huidkleur, godsdienst en dergelijke eigenschappen maken de mensen niet tot schurken of helden, tot opper- of ondermensen. Het is onzin te menen, dat „de” Engelsen sportief, „de” Fransen briljant, „de” Nederlanders het uitverkoren volk en „de” Duitsers een selectie van sadisten zijn. Dat kan wel eens een tijdje zo lijken, maar na vijftig jaar kan het zijn, dat elk van die groepen een heel ander bordje moet krijgen.

Ik was dus met de beste voornemens naar Duitsland gegaan, maar toen ik er eenmaal was, viel het mij toch moeilijk mijn nobele standpunt vol te blijven houden. De lui praatten allemaal zo hard en ze stonden zo rechtop en wat mij vooral stoorde, was, dat zij zich zo beklagden. Nu was er inderdaad heel wat stuk gegaan, maar wie moest er nu klagen?

In deze stemming van onvrede met mijzelf en met de gastheren en -dames ontving ik een uitnodiging voor een persconferentie. Het bijwonen van dergelijke manifestaties was voor mij niet ongewoon en tenslotte was ik ook niet naar München gegaan om eens naar de Isar te kijken. Het bleek mij, dat een persconferentie in Duitsland, althans te München, nog heel wat anders is dan een soortelijke bijeenkomst in Amsterdam of Den Haag. In de eerste plaats waren de aanwezige journalisten ondanks de nood der tijden voortreffelijk gekleed en bij het voorstellen was het Herr Doktor voor en Herr Doktor na, zodat ik mij ietwat naakt begon te voelen, hoewel ik wel wist, dat men in Duitsland vrij gauw Herr Doktor genoemd mag worden.

De heer die zijn nieuws kwijt wilde, was meer dan een kwartier te laat, iets waaraan ik een grote hekel had en heb, want niet wij maar hij had om de conferentie gevraagd.

Toen de man ten slotte binnenkwam veerden alle Herren Doktores overeind alsof er een Feldwebel het kazerneterrein betrad, terwijl het hier toch een gewoon vakverenigingsfunctionaris gold. De vent sprak enkele soepige volzinnen zonder wezenlijke betekenis en toen ik dacht dat er vragen gesteld mochten worden nauwde hij ons toe, dat-ie „leider wenig Zeit” had en hup, weg was hij.

Op Nederlandse journalisten is ongetwijfeld wel wat aan te merken, maar dit zouden zij niet hebben genomen. De Dokters wel.

Om mijzelf wat op te kikkeren heb ik aan een belendend academicus gevraagd of hij ook wist waar in München Erich Kästner woonde. Want Erich Kästner was een van de weinige Duitsers die mij in de afgelopen oorlog het geloof aan

de mensheid en dan in het bijzonder in de Duitse mensheid had doen behouden. Mijn buurman wist het niet. Aan zijn gezicht zou je gezegd hebben, dat hij nooit van Kästner had gehoord, maar gelukkig was er althans één kranteman die mij kon inlichten. In ruil voor zijn mededeling heb ik die collega toevertrouwd, wat ik van deze persconferentie dacht. Ik kreeg de indruk dat hij het met mij eens was en daarmee niet gelukkig.

Op naar Kästner. In een buitenwijk een huis met een tuin en een naambordje: Dr. E. Kästner. Niks geen poespas. Bovenkomen. Ga maar zitten, effe aankleden. Hij kwam net van het tennisveld en morrelend aan bretels en das vertelde hij me dat hij over een half uurtje weg moest. Wat ik eigenlijk kwam doen?

Ja, wat kwam ik eigenlijk doen? Eigenlijk alleen maar zeggen, dat ik hem een prachtkerel vond. Dat ik een diep respect had voor iemand, die in Duitsland (na de eerste Wereldoorlog) durfde dichtten „als wij de oorlog gewonnen zouden hebben”... dan had iedereen een helm in plaats van een hoofd, dan was god een Duitse generaal, dan lag het verstand aan ketens. Maar de laatste regel luidt: „... gelukkig wonnen wij hem niet.” Iets soortgelijks zou je hier eens voor de radio of t.v. moeten zeggen! En dan in Duitsland!

Bijzonder sterkend voor de bezettingstijd heb ik ook altijd gevonden (en nu vertaal ik maar niet):

Was auch immer geschieht:
Nie dürrt ihr so tief sinken,
von dem Kakao, durch den man euch zieht,
auch noch zu trinken.

Van bijna algemene bekendheid is langzamerhand zijn profetische gedicht geworden, dat eindigt met de regels:

Kennst Du das Land, wo die Kanonen blühen?
Du kennst es nicht? Du wirst er kennen lernen!
Ja, hij durfde wel, deze vriendelijke, bijna verlegen man. Maar daarnaast heeft hij nog enkele honderden geneeskrachtige verzen gemaakt die eens in de Lyrische Hausapotheke verzameld zijn. Hij heeft prachtige kinderboeken geschreven en nog veel aardiger humoristische romans voor volwassenen: Drie mannen in de sneeuw en De verdwenen miniatuur. Hij noemde ze „Kinderromane für Erwachsene”.

Kästner is 23 februari 70 jaar geworden. Ik las dat Thornton Wilder van hem heeft gezegd, dat hij precies op zijn boeken lijkt en dat zijn boeken net zijn als hij. Dat zou ik ook gezegd willen hebben. Misschien vindt u dat niet zo bijzonder en eigenlijk heel gewoon. Laat ik u dan zeggen, dat het een grote zeldzaamheid is.

Maar Kästner is zo goed als zijn werk. En dat is naar mijn mening buitengewoon moedig, geestig, wijs, versterkend. Goed. In alle betekenissen.

H.H.

Van week tot week

Hilv. I

Zondag 23 maart 1969, 9.45—10.00 uur: G. J. den Besten: „Geen woorden, maar daden”.

Zondag 30 maart 1969, 9.45—10.00 uur: C. van Rijsinge: Beschouwingen van een humanist over de natuurwetenschap en de samenleving. III De samenleving van de toekomst.

Zondag 6 april 1969, 9.45—10.00 uur: A. Struijk: De dialoog humanisme-kommunisme: een bijdrage tot vrede? II